

УДК 378.147:002.1]:005.3

DOI <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2021-12-145-170>

**TRAINING OF SPECIALISTS IN THE FIELD OF
DOCUMENTATION MANAGEMENT AND
INFORMATION ACTIVITY: HISTORICAL
PREREQUISITES AND PROSPECTS**

**ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СФЕРИ
ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
УПРАВЛІННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**ПОДГОТОВКА СПЕЦИАЛИСТОВ СФЕРЫ
ДОКУМЕНТАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ
УПРАВЛЕНИЯ И ИНФОРМАЦИОННОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ: ИСТОРИЧЕСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ
И ПЕРСПЕКТИВЫ**

Алла Зленко,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри
документознавства та
методики навчання,
zlenko.am@ukr.net;
<https://orcid.org/0000-0002-5586-3984>
Університет Григорія
Сковороди в Переяславі,
м. Переяслав,
вул. Сухомлинського, 30,
Київська обл., Україна, 08401

Alla Zlenko,
Candidate of Historical
Sciences, Associate Professor
Department of Documentation
and teaching methods,
zlenko.am@ukr.net;
<https://orcid.org/0000-0002-5586-3984>
Hryhoriy Skovoroda University
in Pereyaslav, Pereyaslav,
30, Sukhomlynskooho Str.,
Kyiv region, Ukraine, 08401

Андрій Іващенко,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри
документознавства
та методики навчання
socgum_phdpu@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-8175-7766>
Університет Григорія
Сковороди в Переяславі,
м. Переяслав, вул.
Сухомлинського, 30,
Київська обл., Україна, 08401

Andrey Ivashchenko,
candidate of Pedagogic Sciences
Associate Professor of Depart-
ment of Documentation
socgum_phdpu@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-8175-7766>
Hryhoriy Skovoroda University
in Pereyaslav, Pereyaslav,
30, Sukhomlynskooho Str.,
Kyiv region, Ukraine, 08401

ABSTRACT

The article considers the historical preconditions and prospects of professional training of specialists in the field of documentation management and information activities. The modern system of management documentation was preceded by a long period of development and formation associated with changes in socio-economic and socio-political conditions, the relevant historical forms of organization of management processes and its documentation. In turn, the complexity of record-keeping and document-making processes, the development of the document-information market formed the requirements for a document-specialist who would have a universal modern education: possessed knowledge, skills in document science and information activities, and skillfully operated in practice acquired management competencies. The formation of a modern system of documentation management and training of specialists in the relevant field in Ukraine took place in line with the general historical processes of development of our state.

The peculiarities of educational programs of higher education institutions that train applicants in the specialty 029 «Information, library and archival affairs» are analyzed. It is noted that the

analysis of educational programs of higher education institutions in the capital and the region shows that modern freelance students receive quality knowledge through clear new educational programs, innovative technologies, open access to information via the Internet and social institutions - libraries and archives. Future professionals are trained to work with information through new electronic tools, banks and databases. The introduction of electronic document management, the experience of leading countries, new technologies significantly increases professional requirements, encourages constant updating and improving the training of Ukrainian document specialists.

In the conclusions it is generalized that document science as a science and as an academic discipline was initiated in the process of development of two branches of practical activity - office work and archival business, within which the logical development of the theory directly depended on practice; at all stages of the transformation of their historical path was directly dependent on the socio-economic demands of society and the improvement of the management segment of document science; The need for highly qualified specialists in the field of document science in the modern labor market is constantly growing, which explains the large number of free economic zones in which high-quality training of document specialists in unique educational programs.

Keywords: *document science, information business, library business, archival business, applicants for higher education, institutions of higher education.*

Постановка проблеми. Сучасній системі документаційного забезпечення управління передував тривалий період розвитку та становлення, пов'язаний із змінами соціально-економічних та суспільно-політичних умов, відповідними історичними формами організації управлінських процесів та його документаційного забезпечення. В свою чергу, ускладнення діловодно-документознавчих процесів, розвиток документно-інформаційного ринку сформували вимоги до

фахівця документознавця, який би мав універсальну сучасну освіту: володів знаннями, навичками з документознавства та інформаційної діяльності, а також вмів оперувати на практиці здобутими під час навчання управлінськими компетентностями.

Формування сучасної системи документаційного забезпечення управління та підготовки фахівців відповідного профілю в Україні відбувалось в руслі загальних історичних процесів розвитку нашої держави. Початок підготовки фахівців для сфери документаційного забезпечення управління було покладено в 60-х роках ХХ ст. Підготовка фахівців у радянський період здійснювалась на базі повноцінної історичної освіти. Як констатує Дубова С.В. у своєму дисертаційному дослідженні, підготовка фахівців за спеціальністю «Документознавство, організація управлінської праці і діловодства у державних закладах» була сконцентрована в Москві, а Україна не мала власної системи освіти за цим напрямом (Дубова, 2010).

Важливим етапом розвитку документознавчої освіти і науки, як зазначає В. Бездрабко, стали 1990 – 2000-і роки. Розпад Радянського Союзу прямо й опосередковано зруйнував радянську модель організації та функціонування науки. За нових обставин відбувається потужний розвиток документознавства як наукової та навчальної дисципліни. Створюються та розповсюджуються формальні структури, зокрема науково-дослідницькі центри (інститути, лабораторії, кабінети та ін.), фахова періодика, формується система відповідної освіти (Бездрабко, 2010).

Разом з тим, значна кількість нормативно-правових актів, прийнятих в роки незалежності України щодо документаційного забезпечення державного управління, а також розвиток документознавчої науки стали чинниками введення в 1995 р. спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність». Динаміка процесів розвитку

документознавчої освіти в Україні з 1995 року і до сьогодні, характеризується широким спектром профілів закладів вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історичні передумови становлення і розвитку професійної підготовки документознавців є багатогранною проблемою. Серед українських дослідників, які вивчають питання особливостей становлення та розвитку документознавчої освіти, слід відзначити праці В. Бездрабко (Бездрабко, 2010; 2020), С. Кулешова (Кулешов, 2020), Г. Швецової-Водки (Швецова-Водка 2018), Ю. Палехи (Палеха, 2004), А. Соляник (Соляник, 2017), В. Спрінсяна (Спрінсян, 2011), Я. Калакури та Ю. Ковтанюка (Калакура & Ковтанюк, 2019), О. Тур (Тур, 2019), Т. Яворської (Яворська, 2018) та інших. У наукових працях вчених досліджено різні аспекти цієї проблеми. Проте, означена проблема і надалі залишається актуальною, оскільки вивчення особливостей розвитку професії документознавця, запитів стейкхолдерів та вимог ринку праці вимагає постійного підвищення рівня професійної підготовки документознавців.

Мета статті полягає у визначенні історичних передумов виникнення, узагальненні досвіду підготовки фахівців-документознавців у закладах вищої освіти на сучасному етапі, з'ясуванні їх особливостей та окресленні перспектив розвитку професії документознавця.

Для розв'язання визначених завдань були використані такі дослідницькі методи: проблемно-хронологічний, який дозволив розглянути процес становлення та розвитку документознавчої освіти України в історичній послідовності відповідно до соціально-економічних та політичних умов; системно-структурний метод, що дав змогу проаналізувати теоретичні концепції наукових пошуків вчених та практичні здобутки навчальних закладів у формуванні змісту освіти документознавців; порівняння, зіставлення та інтерпретація отриманих результатів для визначення особливостей змісту освіти документознавців.

Виклад основного матеріалу. Більше п'ятдесяти закладів вищої освіти в Україні готують фахівців за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна й архівна справа». На сьогодні тільки у Києві та регіоні в понад 10 університетах, з-поміж яких і Університет Григорія Сковороди в Переяславі, здійснюється підготовка фахівців з документознавства та інформаційної діяльності. І хоча підготовка здійснюється за однією спеціальністю, всі освітні програми вирізняються не лише своєю назвою, а в першу чергу унікальністю, наповненням освітніх програм компонентами та широким спектром працевлаштування випускників.

Цікавий досвід з підготовки фахівців з документознавства накопичений в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Освітня програма «Архівістика та управління документацією» підготовка за якою здійснюється на кафедрі архівознавства та спеціальних галузей історичної науки має на меті: надати освіту з архівної справи та управління документацією з широким доступом до працевлаштування, сформувати фахові компетентності для реалізації професійних завдань у галузі архівної та інформаційної справи, документознавства, вмінь здійснювати управління документаційними процесами та аналітико-синтетичне опрацювання інформації, експертизу цінності документів, їх облік, систематизацію, описування, вивчення та зберігання з метою подальшого наукового та суспільного використання, підготувати фахівців із особливим інтересом до архівів та архівної справи, знанням їх джерельно-інформаційного потенціалу, з можливостями подальшого навчання для здобуття освітнього ступеня магістра. Особливості освітньої програми полягають в тому, що вона націлена на підготовку фахівців для архівної галузі та сфери управління документацією, передбачає співпрацю з роботодавцями, практичні заняття у державних архівних установах Києва. Перспективи для працевлаштування: бакалавр інформаційної, бібліотечної та архівної справи може

працювати організатором діловодства, архівістом, менеджером офісу, інформаційним аналітиком, помічником керівника, референтом в архівних, інформаційних та бібліотечних установах різного рівня, спеціалізації та форм власності, органах державної влади та місцевого самоврядування, у друкованих та електронних засобах масової інформації, на підприємствах, у громадських організаціях, соціальних і культурних закладах (Сайт Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2021).

Кафедра менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова є випусковою для студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна й архівна справа». У рамках цієї спеціальності користуються попитом освітні програми: «Документно-інформаційний супровід кадрової роботи» та «Документування інформаційної діяльності в галузі освіти». Випускники цієї спеціальності отримують кваліфікації: професіонал у галузі інформації та інформаційного аналізу. Спеціаліст з питань кадрової роботи та державної служби. (Сайт Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 2021).

Ще однією випусковою для здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна й архівна справа» є кафедра бібліотекознавства та інформології Київського університету імені Бориса Грінченка. Основною метою освітньої програми «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» є: підготовка кадрів для інформаційної, бібліотечної та архівної сфери, з урахуванням загальних і професійних компетентностей, основним компонентом яких є складові соціокультурного, освітнього та наукового рівнів, які дозволять мобільно реагувати на потреби практики та вимоги роботодавців у процесі підготовки професійних кадрів нової формації (Сайт Київського університету імені Бориса Грінченка, 2021).

До прикладу, Державним університетом телекомунікацій надається можливість вступити на одну з освітніх програм – «Інформаційна аналітика та зв'язки з громадськістю» чи «Документознавство та інформаційна діяльність» за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна й архівна справа» першого (бакалаврського) рівня та освітню програму другого (магістерського) рівня «Управління інформаційно-комунікаційною діяльністю». Студенти кафедри документознавства та інформаційної діяльності отримують знання й практичні навички з електронного документообігу, управління інформаційно-документаційними системами, рекламної діяльності та копірайтингу, роботи прес-служби та мас-медіа сучасного світу. Для забезпечення якості проведення занять створена сучасна навчально-лабораторна база «Віртуальний офіс» (Сайт Державного університету телекомунікацій, 2021).

До когорти столичних вишів, що здійснюють підготовку за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна й архівна справа» належить Національний транспортний університет. На кафедрі інформаційно-аналітичної діяльності та інформаційної безпеки здійснюється підготовка студентів в рамках освітніх програм: «Управління документаційними процесами та науково-технічний переклад» та «Управління інформаційно-аналітичною діяльністю та комунікації з громадськістю» першого (бакалаврського) рівня та освітня програма другого (магістерського) рівня «Консолідована інформація». Конкурентні переваги освітніх програм: головні акценти зроблено на управлінні інформаційно-аналітичною діяльністю у сфері бізнесу, державних установ; методах організації електронного документообігу, «електронного урядування»; технологіях документних комунікацій у соціальних системах; інформаційній діяльності в органах влади та управління; інформаційному пошуку; методах створення і використання інформаційних ресурсів; передбачено надбання знань і навичок використання найбільш ефективних форм і методів організації

та здійснення комунікації організації (фірми) з громадськістю в сучасних умовах ринкових відносин і демократії; гарантоване робоче місце, адже фахівці з інформаційної аналітики, які здатні ефективно здійснювати інформаційне забезпечення управління, управляти інформацією і комунікаціями як в організації, так і за її межами, потрібні на будь-якому підприємстві, в органі державного управління і місцевого самоврядування (Сайт Національного транспортного університету, 2021).

Так, на кафедрі документознавства та інформаційно-аналітичної діяльності Київського національного університету культури і мистецтв, в межах спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна й архівна справа» здійснюється підготовка за освітньою програмою «Документознавство, менеджмент державної влади та місцевого самоуправління», де окрім документознавчо-інформаційному циклу дисциплін особлива увага приділяється теорії й практиці державного управління, PR-технологіям. Викладання на кафедрі побудовано за проблемно-дисциплінарним принципом, що дає можливість студентам знайомитися з найширшим спектром курсів. Педагоги кафедри викладають за авторськими програмами не лише базові фахові дисципліни, але й різні професійно та практично орієнтовані курси. Практичні навички студенти отримують у спеціалізованих аудиторіях та під час переддипломної, виробничої, навчальної, ознайомчої практик, керівництво якими здійснюють викладачі кафедри. Студенти беруть активну участь у фаховій проектній діяльності, результатом якої є презентації, виставки, публікації. Спеціалізації кафедри дозволяють випускникам здобути кваліфікацію документознавця, інформаційного аналітика, викладача фахових дисциплін, рекламного менеджера, спіндоктора, антикризового менеджера тощо. Сфери професійної діяльності випускників кафедри – органи державного, муніципального управління і самоврядування, судової та правоохоронної системи, науково-дослідні установи,

центри вивчення громадської думки; вищі навчальні заклади; кадрові, консалтингові, рекламні, інформаційні агентства; заклади публічної сфери; центри медіа-аналітики та медіа-експертизи тощо (Сайт Київського національного університету культури і мистецтв, 2021).

У Національній державній академії керівних кадрів культури кафедрою культурології та інформаційних комунікацій, здійснюється підготовка здобувачів в межах спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна й архівна справа» за освітньо-професійними програмами першого (бакалаврського) рівня «Бібліотечно-інформаційна діяльність», «Документно-інформаційні системи та ресурси» та другого (магістерського) рівня «Документознавство та інформаційна діяльність», «Бібліотекознавство та інформаційна діяльність». Основний фокус освітніх програм та спеціалізацій – формування та розвиток професійної компетентності для здійснення діяльності в галузі бібліотекознавства та інформаційної діяльності та галузі документознавства, архівознавства та інформаційної діяльності (Сайт Національної державної академії керівних кадрів культури, 2021).

Кафедра історії та документознавства Національного авіаційного університету забезпечує професійну підготовку фахівця у сфері документування управління та інформаційних технологій, який здатен працювати як організатор і виконавець у галузі інформаційної діяльності в державній і недержавній адміністративній сферах; спілкуватися з різними людьми в організації; розуміти бізнес-вимоги, вміти інтерпретувати закономірності, бачити взаємозв'язки; коректно доносити інформацію; взаємодіяти з розробниками і керівниками компанії; відповідати за сучасну організацію документопотоків, технічні засоби обробки внутрішньої та зовнішньої документації; проводити експертизу та оцінку ефективності діяльності учасників ринкових відносин щодо доцільності та достатності інформаційного забезпечення; забезпечувати функціонування інформаційно-комунікаційних систем;

здійснювати пошук інформації з використанням глобальних інформаційних мереж, пошук інформації з використанням автоматизованих інформаційно-пошукових та довідникових систем; використовувати інформаційні та комунікаційні технології у створенні аналітичних продуктів. Фаховий рівень підготовки дає можливість випускнику реалізувати себе на ринку праці як: фахівець з інформаційної діяльності; професіонал у галузі інформації та інформаційний аналітик; офіс-адміністратор; організатор діловодства; документознавець; управлінець інформаційно-аналітичних структур; спеціаліст кадрової служби; секретар-референт, HR-менеджер, керівник відділу інформації та комунікації з громадськістю органів державної влади та місцевого самоврядування; фахівець зв'язків з громадськістю та ЗМІ; керівник інформаційно-аналітичного центру як самостійного суб'єкта господарювання, так і структурного підрозділу будь-якої державної та комерційної установи; менеджер у сфері надання інформації; експерт із суспільно-політичних питань; спічрайтер тощо (Сайт Національного авіаційного університету, 2021).

«Управління інформаційними комунікаціями» – таку назву має освітня програма зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна й архівна справа» за якою здійснюється підготовка на кафедрі державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування. Фахівці даного профілю можуть працювати: документознавцем; менеджером інформації; інформаційним консультантом; аналітиком інформаційних ресурсів; керівником/спеціалістом служби документаційного забезпечення управління; організатором діловодства (в державних установах, системі судочинства та ін.); адміністратором бази даних; головним адміністратором; аналітиком інформаційних служб, центрів, фірм; референтом/помічником керівника; архівістом, бібліотекарем; бібліографом; менеджером інформаційного, рекламного

агентства; спеціалістом служби науково-технічної інформації; інспектором з контролю за виконанням доручень та ін. (Сайт Національного університету водного господарства та природокористування, 2021).

У 2021 році розширила перелік спеціальностей за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти і кафедра документознавства та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі. Саме цього року в рамках спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна й архівна справа» розроблено освітньо-професійну програму «Документаційне забезпечення управління та інформаційна діяльність» для підготовки фахівців за освітнім рівнем «бакалавр». Окрім того на кафедрі з 2012 року здійснювалась підготовка здобувачів за спеціальностями 015 «Професійна освіта (Документознавство)» та «Професійна освіта (Видавничо-поліграфічна справа)», а з 2020 року «Професійна освіта (Цифрові технології)».

Принцип студентоцентризму спонукає колектив кафедри документознавства та методики навчання збалансувати високий рівень первинної професійної підготовки та вміння самонавчатися з фундаментальною підготовкою, яка дозволяє нарощувати необхідні фахові знання, формує здатність працювати у багатофункціональному швидкозмінному інформаційно-технологічному середовищі. Кафедра постійно піклується про високу фахову підготовку здобувачів вищої освіти: забезпечує системний моніторинг розвитку галузі професійної освіти та документно-інформаційних комунікацій; організовує спільні дослідження викладачів і студентів, присвячені найбільш актуальним проблемам професійної освіти, документознавства, видавничо-поліграфічної справи та цифрових технологій; займається пошуком і впровадженням у освітній процес інновацій та сучасних технологій (електронне навчання, автоматизований контроль, тренінги); розробляє й видає актуальні навчальні посібники з дисциплін, що формують зміст освітніх програм.

Метою впровадження освітніх програм за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти кафедри є забезпечення фундаментальної теоретичної і практичної підготовки висококваліфікованих фахівців здатних до науково-педагогічної діяльності, фахового моделювання освітнього процесу, розв'язання актуальних проблем у сфері професійної та документознавчої освіти, проведення та презентації досліджень у науковій та професійній сферах; здатних працювати за новітніми принципами й технологіями, готовими до самоорганізації, генерування і реалізації нових ідей, постійного самовдосконалення.

Освітній процес забезпечено фаховою літературою, посібниками, методичними рекомендаціями, програмами з курсів як обов'язкової, так і вибіркової складової. Викладачі і студенти кафедри беруть активну участь у наукових конференціях, організовують науково-практичні семінари, круглі столи, інтелектуальні змагання, навчальні екскурсії.

Науково-педагогічні працівники кафедри активно впроваджують у навчальний процес креативні методики, форми і засоби навчання (лекції, панельні дискусії, круглі столи, ділові ігри, тренінги тощо), щорічно оновлюють навчально-методичне забезпечення освітніх компонентів, удосконалюють методи навчання з використанням сучасних мультимедійних засобів. Особлива увага в освітньому процесі приділяється професійно-практичній підготовці здобувачів вищої освіти.

Випускники кафедри документознавства та методики навчання – це висококваліфіковані і конкурентоспроможні на ринку праці фахівці, здатні до розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у професійній освіті та виробничій діяльності в сфері документознавства, видавничо-поліграфічної справи та цифрових технологій (Сайт Університету Григорія Сковороди в Переяславі, 2021).

Вивчення еволюції навчальних планів та освітніх програм з підготовки фахівців за спеціальністю 029 «Інформаційна,

бібліотечна й архівна справа» свідчить про перехід від бібліотечно-бібліографічного змісту підготовки до документно-інформаційного їх наповнення.

Здійснений аналіз освітніх програм закладів вищої освіти столиці та регіону свідчить про те, що сучасні студенти ЗВО отримують якісні знання завдяки чітким новим освітнім програмам, інноваційним технологіям, відкритому доступу до інформації через Інтернет та соціальні інститути – бібліотеки та архіви тощо. Майбутніх фахівців навчають працювати з інформацією за допомогою нових електронних засобів, банків та баз даних. Впровадження електронного документообігу, досвіду провідних країн, нових технологій значно підвищує професійні вимоги, спонукає до постійного оновлення і покращення підготовки українських документознавців.

Досліджуючи дану проблему варто звернути увагу і на численні публікації з означеної теми вітчизняних науковців. Так, Ю. Палеха у своїй статті «Основні чинники впливу на вузівську підготовку документознавців» (Палеха, 2004) розглянув різні чинники, які впливають на фахову підготовку документознавців. До прикладу, історію становлення документознавства та документознавчої освіти, зокрема чинники, що впливали на її подальший розвиток, досліджено С. Кулешовим (Кулешов, 2020). Також питання історії становлення документознавчої спеціальності, розвитку її нормативної бази, формування основних вимог до випускників закладів вищої освіти вивчав М. Слободяник (Слободяник, 2011; 2012). Науковець одним з перших визначив специфіку підготовки документознавців за рівнем вищої освіти «магістр».

Важливість якісної підготовки документознавців для задоволення потреб інформаційного суспільства обґрунтував В. Спрінсян (Спрінсян, 2011). У своєму науковому доробку Г. Малик (Малик, 2013) описує особливості компетентнісних профілів документознавця, запропонованих українськими й закордонними науковцями, аргументовано репрезентує власне бачення компетентнісного профілю документознавця.

А. Пелешишин і Н. Вовк (Пелешишин & Соляник, 2017), С. Литвинська (Литвинська, 2017; 2019), Н. Масі (Масі, 2017) та інші досліджували проблему підвищення вимог до фахової підготовки документознавців, використання у процесі їхнього навчання сучасних інформаційних технологій.

Про роль вищих навчальних закладів у підготовці фахівців документознавчої сфери, а також формування у них фахових компетентностей іде мова у працях О. Тур, Л. Ющенко і В. Базар, Яворської (Тур, 2019; Ющенко & Базар, 2019; Яворська, 2018).

Кухтяк О. висвітлено специфіку професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи в умовах реформування спеціальності та сучасної освітньої парадигми, виконано аналіз змісту професійної підготовки, охарактеризовано стан розробленості навчально-методичного забезпечення як засобу професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, обґрунтовано положення методологічних підходів до розроблення навчально-методичного забезпечення (Кухтяк, 2018).

До проблеми становлення документознавства, формування системи фахової підготовки документознавців у закладах вищої освіти, аналізу протиріч розбудови спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» звернулася В. Бездрабко (Бездрабко, 2020).

Потреба у висококваліфікованих фахівцях документознавчої сфери в умовах сучасного ринку праці досить висока. Потрібні фахівці, що вміють професійно опрацьовувати документно-інформаційні масиви й ресурси. Сучасна спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» поєднує у собі рівноправні змістові складові професійної підготовки – документну (документознавство), інформаційну (інформаційна діяльність), бібліотечну та архівну справу спрямовані на підготовку широкого кола спеціалістів документно-інформаційної (документнокомунікаційної) галузі суспільства – майбутніх

працівників адміністративних органів державної влади та місцевого самоврядування, помічників керівників підприємств, установ та організацій, спеціалістів кадрових підрозділів, служб діловодства, професіоналів у галузі інформації та інформаційного аналізу, архівної, бібліотечної, музейної справи й кінопрограм, референтів, PR-технологів, спеціалістів консалтингових і рекламних компаній, координаторів ділових проєктів і презентацій тощо.

Висновки. Отже, узагальнивши результати здійсненого нами дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх документознавців у закладах вищої освіти, можемо констатувати, що: документознавство як наука і як навчальна дисципліна було започатковане в процесі розвитку двох галузей практичної діяльності – діловодства й архівної справи, у межах яких логічний розвиток теорії безпосередньо залежав від практики; на всіх етапах трансформації їх історичного шляху безпосередньо була узалежнена від соціально-економічних запитів суспільства та вдосконалення управлінського сегменту документознавства; потреба у висококваліфікованих фахівцях документознавчої сфери в умовах сучасного ринку праці постійно зростає, що і пояснює достатньо велику кількість ЗВО в яких здійснюється якісна підготовка документознавців за унікальними освітніми програмами.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бездрабко В. Діловодство – документальне забезпечення управління – керування документальними процесами: термінологічні межі та розмежування значень. *Вісн. Держ. акад. керівних кадрів культури і мистецтв.* 2010. № 1. URL: <http://surl.li/acsuy>
2. Бездрабко В. В. Актуальні проблеми документознавства в Україні. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 2020. № 1. С. 39-44.
3. Дубова С. В. Підготовка документознавців для сфери державного управління в Україні (1995-2008 рр.). Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. Київ. 2010.

4. Калакура Я. С., Ковтанюк Ю. С. Архівний менеджмент в умовах електронного урядування. *Архіви України*. 2019. Вип. 3. С. 18-57.

5. Кулешов С., Барабаш В. Документознавство як наукова і навчальна дисципліна в сучасній Україні: які шляхи розвитку? *Соціум. Документ. Комунікація* : зб. наук. статей. Серія «Історичні науки», 2020. № 9. С. 131-149.

6. Кухтяк О.Я. Інноваційні підходи до науково-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи. *Молодь і ринок*. 5(160), С.179-184. 2018.

7. Литвинська С., Герасимчук І., Гуменюк С. Динаміка розвитку професії «Документознавець» в Україні. *Матеріали IV Всеукраїнської науковопрактичної конференції «Документоінформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми та перспективи»*. Полтава, 2019. С. 18-24.

8. Малик Г.Д. Компетентнісний профіль документознавця. *Вісник Харківської державної академії культури*. Харків, 2013. Вип. 41. С. 82-92.

9. Масі Н.І. ІТ-компанії одеського регіону: впровадження впровадження ІТ-продуктів. *Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття* : зб. матеріалів X Міжнар. наук.-практ. конф., Одеса, 14–15 вересня 2017 року. Полтава : Сімон, 2017. С. 243-252.

10. Палеха Ю.І. Основні чинники впливу на вузівську підготовку документознавців. *Студії з архівної справи та документознавства*. 2004. Т. 11. С. 168-172.

11. Пелешишин А.М., Вовк Н. С. Особливості розробки проекту стандарту магістра зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». *Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття* : зб. матеріалів X Міжнар. наук.-практ. конф., Одеса, 14–15 вересня 2017 року. Полтава : Сімон, 2017. С. 70-73.

12. Слободяник М.С. Становлення та розвиток вищої документознавчої освіти в Україні. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. Київ : ДАКККіМ, 2011. № 3. С. 4-5.

13. Слободяник М.С. Компетентнісний підхід до підготовки магістрів зі спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність». *Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI ст.* : Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. Одеса, 13-15 вересня 2012. Одеса : Одеський політехнічний університет, 2012. С. 16-29.

14. Соляник А.А. Сучасні проблеми стандартизації інформаційної освіти в Україні. *Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття* : зб. матеріалів X Міжнар. наук.-практ. конф., Одеса, 14–15 вересня 2017 року. Полтава : Сімон, 2017. С. 15-19.

15. Спрінсян В.Г. Підготовка документознавців, інформаційних аналітиків – нагальна потреба інформаційного суспільства. *Моделювання регіональної економіки*. Івано-Франківськ, 2011. С. 283-289.

16. Тур О. Професійна підготовка майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності в контексті сучасних вимог. *Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Документо-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми та перспективи»*. Полтава, 2019. С. 12-17.

17. Швецова-Водка Г. Н. Ноосферная тематика в документологии. *Научные и технические библиотеки*. 2018. № 9. С. 92-105.

18. Ющенко Л.О., Базар В.О. Формування професійних компетентностей фахівців спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» у ЗВО I-II рівнів акредитації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. Київ, 2019. № 4. С. 84-90.

19. Яворська Т. Інформаційна складова в структурі професійних компетентностей майбутніх документознавців.

Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. Київ, 2018. № 4. С. 64-70.

Електронні ресурси

Сайти

Кафедра архівознавства та спеціальних галузей історичної науки, Київський національний університет імені Тараса Шевченка. URL: <http://surl.li/acsuz>

Кафедра менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. URL: <http://surl.li/acsva>

Кафедра бібліотекознавства та інформології, Київський університет імені Бориса Грінченка. URL: <http://surl.li/acsvb>

Кафедра документознавства та інформаційної діяльності, Державний університет телекомунікацій. URL: <http://surl.li/acsvc>

Кафедра інформаційно-аналітичної діяльності та інформаційної безпеки, Національний транспортний університет. URL: <http://surl.li/acsvd>

Кафедра документознавства та інформаційно-аналітичної діяльності, Київський національний університет культури і мистецтв. URL: <http://surl.li/acsvf>

Кафедра культурології та інформаційних комунікацій, Національна державна академія керівних кадрів культури. URL: <http://surl.li/acsvg>

Кафедра історії та документознавства, Національний авіаційний університет. URL: <http://surl.li/acsvh>

Кафедра державного управління, документознавства та інформаційної діяльності, Національний університет водного господарства та природокористування. URL: <http://surl.li/acsvi>

Кафедра документознавства та методики навчання Університет Григорія Сковороди в Переяславі. URL: <http://surl.li/pmzp>

REFERENCES

1. Bezdrabko, V. (2010). Dilovodstvo – dokumentatsiine zabezpechennia upravlinnia – keruvannia dokumentatsiinymy

protsesamy: terminolohichni mezhi ta rozmezhuvannia znachen. [Record keeping – documentation management – management of documentation processes: terminological boundaries and delimitation of values]. *Visn. Derzh. akad. kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*, 1 [in Ukrainian].

2. Bezdrabko, V. (2020). Aktualni problemy dokumentoznavstva v Ukraini. [Current problems of document science in Ukraine]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 1, 39-44 [in Ukrainian].

3. Dubova, S. (2010). *Pidhotovka dokumentoznavtsiv dlia sfery derzhavnogo upravlinnia v Ukraini (1995-2008 rr.)* [Training of document specialists for the sphere of public administration in Ukraine (1995-2008)]. Avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata istorychnykh nauk. Kyiv [in Ukrainian].

4. Kalakura, Ya. & Kovtaniuk, Yu. (2019). Arkhivnyi menedzhment v umovakh elektronnoho uriaduvannia. [Archival management in terms of e-government]. *Arkhivy Ukrainy*, 3, 18-57 [in Ukrainian].

5. Kuleshov, S. & Barabash, V. (2020). Dokumentoznavstvo yak naukova i navchalna dystsyplina v suchasni Ukraini: yaki shliakhy rozvytku? [Documentation as a scientific and educational discipline in modern Ukraine: what are the ways of development?] *Sotsium. Dokument. Komunikatsiia : zb. nauk. statei. Seriia «Istorychni nauky»*, 9, 131-149 [in Ukrainian].

6. Kukhtiak, O. (2018). Innovatsiini pidkhody do naukovometodychnoho zabezpechennia profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv informatsiinoi, bibliotечноi ta arkhivnoi spravy. [Innovative approaches to scientific and methodological support of professional training of future specialists in information, library and archival affairs]. *Molod i rynok*, 5(160), 179-184 [in Ukrainian].

7. Lytvynska, S., Herasymchuk, I. & Humeniuk, S. (2019). Dynamika rozvytku profesii «Dokumentoznavets» v Ukraini. [Dynamics of development of the profession «Documentary» in Ukraine]. *Materialy IV Vseukrainskoi naukovopraktychnoi*

konferentsii «Dokumento-informatsiini komunikatsii v umovakh hlobalizatsii: stan, problemy ta perspektyvy». Poltava, 18-24 [in Ukrainian].

8. Malyk, H. (2013). Kompetentnisnyi profil dokumentoznavtsia. [Competence profile of the document expert]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury*. Kharkiv, 41, 82-92 [in Ukrainian].

9. Masi, N. (2017). IT-kompaniyi odes'koho rehionu: vprovadzhennya ITproduktiv [IT companies in the Odessa region: the introduction of IT products]. *Informatsiyna osvita ta profesiino-komunikatyvni tekhnolohiyi XXI stolittya: zb. materialiv X Mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, Odesa, 14–15 veresnya 2017 r. Poltava: Simon, 243-252 [in Ukrainian].

10. Palekha, Yu. (2004). Osnovni chynnyky vplyvu na vuzivsku pidhotovku dokumentoznavtsiv. [The main factors influencing the university training of document scientists]. *Studii z arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva*, 11, 168-172 [in Ukrainian].

11. Peleshchyshyn, A. & Vovk, N. (2017). Osoblyvosti rozrobky proektu standartu mahistra zi spetsialnosti 029 «Informatsiina, bibliotekna ta arkhivna sprava». [Features of the draft master's standard in the specialty 029 «Information, library and archival affairs»]. *Informatsiina osvita ta profesiino-komunikatyvni tekhnolohii KhKhI stolittia : zb. materialiv Kh Mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, Odesa, 14-15 veresnia 2017 roku. Poltava : Simon, 70-73 [in Ukrainian].

12. Slobodianyuk, M. (2011). Stanovlennia ta rozvytok vyshchoi dokumentoznavchoi osvity v Ukraini. [Formation and development of higher documentation education in Ukraine]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*. Kyiv : DAKKKiM, 3, 4-5 [in Ukrainian].

13. Slobodianyuk, M. (2012). Kompetentnisnyi pidkhid do pidhotovky mahistriv zi spetsialnosti «Dokumentoznavstvo ta informatsiina diialnist». [Competence approach to the preparation of masters in the specialty «Documentation and information activities»]. *Informatsiina osvita ta profesiino-komunikatyvni*

tekhnologii KhKhI st. : Materialy V Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii. Odesa, 13-15 veresnia 2012. Odesa: Odeskyi politekhnichnyi universytet, 16-29 [in Ukrainian].

14. Solyanyk, A. (2017). Suchasni problemy standartyzatsiyi informatsiynoyi osvity v Ukrayini [Modern issues of standardization of information education in Ukraine]. *Informatsiyna osvita ta profesiyno-komunikatyvni tekhnolohiyi XXI stolittya: zb. materialiv X Mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, Odesa, 14-15 veresnya 2017 r. Poltava: Simon, 15-19 [in Ukrainian].

15. Sprinsian, V. (2011). Pidhotovka dokumentoznavtsiv, informatsiinykh analitykiv – nahalna potreba informatsiinoho suspilstva. [Training of document specialists, information analysts is an urgent need of the information society]. *Modeliuvannia rehionalnoi ekonomiky*. Ivano-Frankivsk, 283-289 [in Ukrainian].

16. Tur, O. (2019). Profesiina pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv iz dokumentoznavstva ta informatsiinoi diialnosti v konteksti suchasnykh vymoh. [Professional training of future specialists in document science and information activities in the context of modern requirements]. *Materialy IV Vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii «Dokumentoinformatsiini komunikatsii v umovakh hlobalizatsii: stan, problemy ta perspektyvy»*. Poltava, 12-17 [in Ukrainian].

17. Shvetsova-Vodka, H. (2018). Noosfernaia tematyka v dokumentolohyy. [Noosphere topics in documentology]. *Научные y tekhnicheskyye byblyoteky*, 9, 92-105 [in Ukrainian].

18. Yushchenko, L. & Bazar, V. (2019). Formuvannia profesiinykh kompetentnosti fakhivtsiv spetsialnosti «Informatsiina, bibliotchna ta arkhivna sprava» u ZVO I-II rivniv akredytatsii. [Formation of professional competencies of specialists in the specialty «Information, library and archival affairs» in the free economic zones of I-II levels of accreditation]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*. Kyiv, 4, 84-90 [in Ukrainian].

19. Yavorska, T. (2018). Informatsiina skladova v strukturii profesiinykh kompetentnosti maibutnikh dokumentoznavtsiv.

[Information component in the structure of professional competencies of future documentologists]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*. Kyiv, 4, 64-70 [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто історичні передумови та перспективи професійної підготовки фахівців сфери документаційного забезпечення управління та інформаційної діяльності. Сучасній системі документаційного забезпечення управління передував тривалий період розвитку та становлення, пов'язаний із змінами соціально-економічних та суспільно-політичних умов, відповідними історичними формами організації управлінських процесів та його документаційного забезпечення. В свою чергу, ускладнення діловодно-документознавчих процесів, розвиток документно-інформаційного ринку сформували вимоги до фахівця документознавця, який би мав універсальну сучасну освіту: володів знаннями, навичками з документознавства та інформаційної діяльності, а також вміло оперував на практиці здобутими під час навчання управлінськими компетентностями. Формування сучасної системи документаційного забезпечення управління та підготовки фахівців відповідного профілю в Україні відбувалось в руслі загальних історичних процесів розвитку нашої держави.

Проаналізовано особливості освітніх програм закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку здобувачів за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна й архівна справа». При цьому зазначено, що здійснений аналіз освітніх програм закладів вищої освіти столиці та регіону свідчить про те, що сучасні студенти ЗВО отримують якісні знання завдяки чітким новим освітнім програмам, інноваційним технологіям, відкритому доступу до інформації через Інтернет та соціальні інститути – бібліотеки та архіви тощо. Майбутніх фахівців навчають працювати з інформацією за допомогою нових електронних засобів, банків

та баз даних. Впровадження електронного документообігу, досвіду провідних країн, нових технологій значно підвищує професійні вимоги, спонукає до постійного оновлення і покращення підготовки українських документознавців.

У висновках узагальнено, що документознавство як наука і як навчальна дисципліна було започатковане в процесі розвитку двох галузей практичної діяльності – діловодства й архівної справи, у межах яких логічний розвиток теорії безпосередньо залежав від практики; на всіх етапах трансформації їх історичного шляху безпосередньо була узалежнена від соціально-економічних запитів суспільства та вдосконалення управлінського сегменту документознавства; потреба у висококваліфікованих фахівцях документознавчої сфери в умовах сучасного ринку праці постійно зростає, що і пояснює достатньо велику кількість ЗВО в яких здійснюється якісна підготовка документознавців за унікальними освітніми програмами.

Ключові слова: документознавство, інформаційна справа, бібліотечна справа, архівна справа, здобувачі вищої освіти, заклади вищої освіти.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены исторические предпосылки и перспективы профессиональной подготовки специалистов сферы документационного обеспечения управления и информационной деятельности. Современной системе документационного обеспечения управления предшествовал длительный период развития и становления, связанный с изменениями социально-экономических и общественно-политических условий, соответствующими историческими формами организации управленческих процессов и их документационного обеспечения. В свою очередь, осложнения делопроизводственных-документоведческих процессов, развитие документо-информационного рынка сформировали требования к специалисту документоведа, который должен

иметь универсальное современное образование: владеть знаниями, навыками документоведения и информационной деятельности, а также умело оперировал на практике полученными во время обучения управленческими компетенциями. Формирование современной системы документационного обеспечения управления и подготовка специалистов соответствующего профиля в Украине происходило в русле общих исторических процессов развития нашего государства.

Проанализированы особенности образовательных программ высших учебных заведений, осуществляющих подготовку соискателей по специальности 029 «Информационная, библиотечная и архивное дело». При этом отмечено, что осуществленный анализ образовательных программ высших учебных заведений столицы и региона свидетельствует о том, что современные студенты получают качественные знания благодаря четким новым образовательным программам, инновационным технологиям, открытому доступу к информации через Интернет и социальные институты – библиотеки и архивы и тому подобное. Будущих специалистов обучают работать с информацией с помощью новых электронных средств, банков и баз данных. Внедрение электронного документооборота, опыта ведущих стран, новых технологий значительно повышает профессиональные требования, побуждает к постоянному обновлению и улучшению подготовки украинских документоведов. В заключении обобщено, что документоведение как наука и как учебная дисциплина было основано в процессе развития двух отраслей практической деятельности – делопроизводства и архивного дела, в рамках которых логическое развитие теории напрямую зависело от практики; на всех этапах трансформации их исторического пути непосредственно была зависимость от социально-экономических запросов общества и совершенствования управленческого сегмента документоведения; потребность в

высококвалифицированных специалистах документоведческой сферы в условиях современного рынка труда постоянно растет, что и объясняет достаточно большое количество высших учебных заведений в которых осуществляется качественная подготовка документоведов по уникальным образовательным программам.

Ключевые слова: *документоведение, информационное дело, библиотечное дело, архивное дело, соискатели высшего образования, учреждения высшего образования.*